

Un déu anomenat William Faulkner

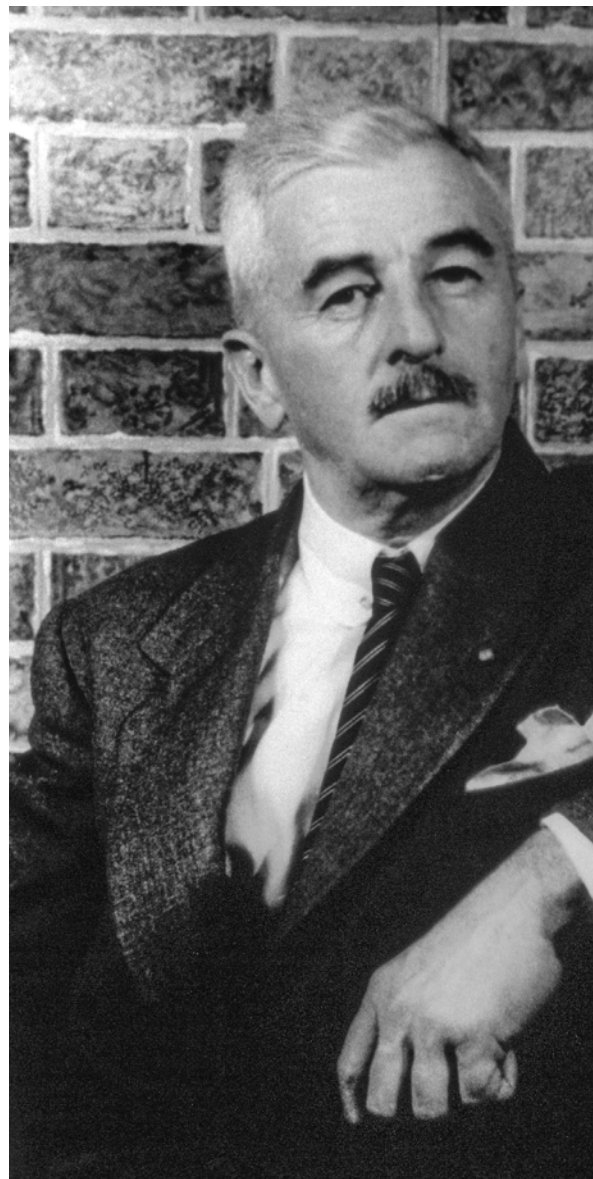
El 25 de setembre passat va tenir lloc el 125è aniversari d'un dels autors més importants de la història de la literatura universal: William Faulkner.

La seva influència és encara vigent en moltes de les figures lletraferides que escriuen encara avui en dia. A casa nostra, Edicions de 1984 està publicant les obres de l'il·lustre creador del comtat mític i imaginari de Yoknapatawpha. Amb motiu de l'efemèride, repassarem l'existència de l'autor i la seva vigència a la literatura catalana.

Text **Jaume C. Pons Alorda**

Vida i miracles de Déu

William Cuthbert Faulkner va néixer el dia 25 de setembre del 1897 a New Albany, però es criaria a prop d'Oxford (Mississipi). El pare, Murry Cuthbert Falkner, va ser el mestre que va ensenyar el petit William a viure enmig de la natura salvatge, tot cavalcant, caçant, pescant, rastrejant o preparant trampes. En aquest sentit, la paternitat el va lligar amb el costat salvatge i natural dels elements del paisatge, que acabaria immortalitzant amb paraules grotesques i alades. Va ser de la banda de la mare, Maud Butler, i de la minyona afroamericana, Caroline "Callie" Barr, que el petit Faulkner va heretar el gust d'explicar històries èpiques. El primeríssim brou primordial contístic del futur literat guanyador del Premi Nobel de Literatura es troba en la mescla de contarelles i anècdotes del coronel William Clark Falkner, besavi patern i heroi de la Guerra Civil, al costat de tot un seguit de relats que unien, en un mesclòrum segurament

portentós, el menyspreu cap a l'esclavitud, alguns fets macabres del Ku Klux Klan, batalletes familiars i de poble, els contes dels germans Grimm i les novel·les de Charles Dickens. A aquests referents s'acabarien unint, al llarg dels anys de formació, la passió per la Bíblia, la poesia romàntica anglesa, totes les obres de William Shakespeare, *El Quijote* o les novel·les faraòniques d'Honoré de Balzac.

El recentment finat Javier Marías no només era un escriptor prodigiós; era també un lector devot de William Faulkner, a qui lligava amb el seu protector i mestre i amic, Juan Benet, falknerià gens dissimulat. Per totes aquestes afinitats intel·lectuals i emocionals, Marías va dedicar un assaig bell, irònic i revelador al creador de monuments verbals com *El soroll i la fúria*, amb

William Faulkner

traducció al català de Jordi Arbonès a Proa i Navona: “Si yo amaneciera otra vez”, inclòs al recull *Faulkner y Nabokov: dos maestros*. Javier Marías hi comenta proeses diverses, com la redacció frenètica de *Mentre em moria*, amb traducció a la nostra llengua d’Esther Tallada a Edicions de 1984, durant sis setmanes que l’autor va estar treballant en una mina de carbó. O les seves atropellades peripècies com a guionista de Hollywood, i que els germans Coen varen retratar al film *Barton Fink*. També hi explicita, amb molta conya, la seva addicció a l’alcohol i el seu fervor per muntar a cavall. Combinades, aquestes dues aficions acabarien matant el vell William Faulkner, ja que en edat avançada continuava bevent i cavalcant fins que, d’una caiguda definitiva, es va causar ferides tan greus que no es va poder recuperar i va morir d’un infart de miocardi a Byhalia el 6 de juliol del 1962. Però, abans d’anar a l’altre món, va tenir temps de conquerir-lo a través de lletres sublimes, banderes en la pols.

Ni tan sols després d’aconseguir els màxims guardons literaris del planeta no solia vendre gaires exemplars de les seves edicions: el fenomen editorial lligat a Faulkner no es va començar a produir fins molts anys després del seu decés. El seu llibre més venut va ser *Santuari*, traduït a casa nostra per Manuel de Pedrolo, segurament perquè ja havia estat escrit amb la intenció d’escandalitzar: narra la mòrbida història de com uns personatges depravats gregsten i violen una estudiant de classe alta en una mansió putrefacta que es fa servir com a prostíbul i lloc on beure d’amagat durant l’època de la prohibició. Faulkner tornaria a aquest món sòrdid amb *Rèquiem per a una monja*, traduïda per Hortènsia Curell de Carbonell per a “Llibres a mà”, una col·lecció de Destino i Edicions 62. Per altra banda, Manuel de Pedrolo també li traduiria *Llum d’agost* i *Intrús en la pols*, no només per qüestions econòmiques, sinó perquè admirava el geni nord-americà i la seva destresa narratològica. Molt probablement, l’ambició faulkneriana degué influenciar Pedrolo a l’hora d’escometre projectes olímpics com les novel·les de la sèrie *Temps obert*, que ara recupera Comanegra en paper i en digital de cara a una iniciativa que també convida, i convidarà, autors d’ara —com Núria Cadenes o Joaquim Carbó— a continuar línies

argumentals en marxa. Sens dubte una de les notícies de l’any 2022.

Les primeres provatures de Faulkner varen ser com a poeta, però, com li passava a Roberto Bolaño, seria en narrativa on explotaria del tot, i faria arribar a cotes altíssimes la seva inqüestionable sensibilitat poètica. Per la seva nombrosíssima correspondència, se sap que William Faulkner estava obsessionat pels diners: no hi ha carta en què no xerri de la pasta que necessita per sustentar la seva nombrosa família. Perquè Faulkner era, sense cap mena de dubte, un patriarca, i en aquest sentit havia de ser implacable. En una entrevista mítica a *The Paris Review*, amb respostes que sens dubte han passat a la història, Faulkner va deixar dit que un escriptor no pot fer concessions de cap casta si vol parir un bon llibre, que ha d’estar disposat a sacrificar, robar, potser matar espiritualment fins i tot. És així com es va prodigar en l’escriptura de llarguíssimes novel·les molt complexes i de molts contes que no feien altra cosa que amplificar el realme que havia concebut: el grandiloqüent i emocionant comtat de Yoknapatawpha.

L’estil com a forma d’eternitat

Els contes i les novel·les de William Faulkner, malgrat haver esdevingut canòniques en tots els aspectes i formar part de l’imaginari col·lectiu i compartit de la literatura mundial, són profundament experimentals. Culminen una tradició atrevida de literats com Virginia Woolf, James Joyce o Marcel Proust, que varen tenir la intenció, durant el segle XX, de transformar el text en un autèntic remolí de mots i fervors sense contemplacions, i tot sense mai oferir les coses fàcils perquè tenguin la certesa absoluta que la lectura requereix un esforç i una exigència, i que del fet de superar obstacles s’aconsegueixen alegries, aprenentatges, revelacions. A la vegada, Faulkner té tirada a explicar històries tumultuoses colossals, de →

Baltasar Porcel

Blai Bonet

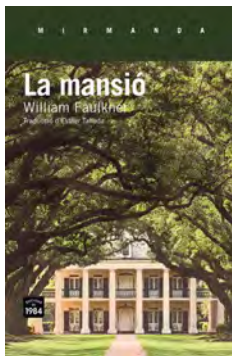
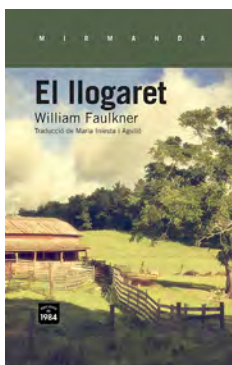
JORDI PLAY / ARXIU

→ grans passions humanes, aventures de personatges a vegades celestes, quasi sempre pobres diables, que cerquen la salvació, i normalment no la troben perquè el món no té cap mena de pietat amb la debilitat.

William Faulkner també va destacar en el món leg interior, en els diferents punts de vista a través de distints narradors o en els salts temporals trencadors. Llegir-lo és una experiència que s'acosta a l'èxtasi epifànic. Totes les seves tècniques són autèntiques escoles de lectura i d'escriptura per a persones amadores del mot i de l'esperit que vulguin crear a partir de l'art de les paraules. Tot això es troba, també irrefutablement, en els seus volums menys coneguts, com els que integren la trilogia dels Snopes: *El llogaret*, *La ciutat* i *La mansió*. Les dues primeres traslladades al català per Maria Iniesta i Agulló i la tercera per Esther Tallada. Tres títols emblemàtics a casa nostra perquè van significar el retorn de Faulkner a les llibreries catalanes, a través de l'aposta ferma d'Edicions de 1984, i el feliç encontre amb Tallada, que ha decidit mantenir una correspondència viva amb aquest autor de veu cavernària, responsable de llibres amb un aire profundament mitològic i, alhora, sardònic. I és que Faulkner sabia que l'ésser humà es troba entre la gràcia i la catàstrofe. No és estrany, doncs, que se l'hagi comparat més d'un cop amb els seus admirats Homer, Rabelais i Cervantes.

L'herència de William Faulkner als Països Catalans

Si visitaves Blai Bonet a la seva taula braser, carrer de Palma, 74, a Santanyí, t'amollava animalades delicioses com que Faulkner no l'havia influenciat, sinó que ell havia influenciat Faulkner, i

això en termes cronològics sona estrany, però en termes de lectura pot ser així perfectament, ja que, després de llegir Blai Bonet, no es pot llegir William Faulkner de la mateixa manera, exactament idèntic al que passa si llegim William Shakespeare després de llegir les teories de Sigmund Freud. Una altra genial invenció blaibonetiana és que tots dos varen coincidir a París en una conferència que l'autor de *Llum d'agost* (Premi Crítica Serra d'Or de Traducció per la feina d'Esther Tallada, Edicions de 1984) hi va anar a fer, i que després van anar a beure plegats unes quantes ginebres. Jo puc assegurar sense vergonya que, en el meu imaginari personal, Blai Bonet i William Faulkner no només comparteixen gintònics sinó que dialoguen molt bé expressivament.

Antònia Vicens, darrer Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, sempre ha reconegut la importància del magne creador nord-americà en la seva vida i en la seva obra. Així ho va constatar al pioner poemari *Lovely*, editat per Moll primerament i reeditat a "Jardins de Samarcanda" de Cafè Central i Eumo Editorial. El poema "La meva primera llibreria" diu així: "Aviam a casa varen anar arribant Albert Camus. William / Faulkner. Virginia Woolf. Víctor Català. Carson / McCullers. I James Joyce amb el seu *Retrat / d'un artista adolescent* que / em va crear una úlcera / a la ploma." Aquest sacseig de l'ànima i de la còrpora es pot comprovar en obres duríssimes com *Quilòmetres de tul per a un petit cadàver*, reeditat recentment per AdiA Edicions i Premi Ciutat de Palma.

Qui també va maldar a favor de la transmissió del furor faulknerià als Països Catalans és Baltasar Porcel, que va adoptar el caràcter implaca-

Josep Colomer

Antònia Vicens

EUROPA PRESS

ble, l'ambició desmesurada i una prosa torrencial també hereva de concepcions filosòfiques com la voluntat de poder o l'etern retorn de Friedrich Nietzsche. Obres colpidores com *Les pomes d'or* o *Els dies immortals* de Porcel es llegeixen molt bé de la mà de l'autor de *Les palmeres salvatges*, amb traducció d'Esther Tallada a Edicions de 1984. Porcel va actuar de baula continuadora, i és així com els seus hereus han perpetuat l'entusiasme. Així Pere Antoni Pons, Melcior Comes o Sebastià Alzamora han anat creant, a vegades, salvatjades faulknerianes. De fet, Alzamora va aconseguir un dels seus millors llibres amb *Sara i Jeremies* (Premi Ciutat de Palma, labutxaca), una proposta coral i cruel en què utilitza el mateix recurs que William Faulkner a la memorable *Mentre em moria* (amb traducció d'Esther Tallada, Edicions de 1984): fer que un personatge moribund esdevingui l'agònic explicador de la història. En termes temporals, seria pràcticament impossible que un personatge a punt de morir tingués tant de temps per cotorrejar, però ja sabem que tant Faulkner com Alzamora no es deixen emportar pel vessant realista, més aviat aprofiten la força de la hipèrbole i de la paràbola per generar impressionants efectes.

Més recentment, hi ha dues defensores acèrrimes de William Faulkner. Són la crítica literària Marina Porras, també admiradora de Marcel Proust i Gabriel Ferrater, i la novel·lista Núria Bendicho, responsable d'una de les sensacions narratives dels darrers anys, *Terres mortes* a Anagrama. Fa temps que Bendicho reclama la reedició d'*Absalom, Absalom!*, ja sigui recuperant la traducció que en va fer Marta Pera per a la col·lecció "Les millors obres de la literatura universal del segle XX" d'Edicions 62 i "la Caixa", o recla-

mant que Esther Tallada en faci una de nova, tot i que sembla que si fos per Tallada abans haurien d'arribar els magnets contes de Faulkner...

Al País Valencià també hi ha faulknerians. Són els casos de Josep Colomer i Salvador Company. El primer va aconseguir el Premi Andròmina dels Premis Octubre i va ser finalista del Premi Òmnium a la millor novel·la de l'any amb *Les espines del peix* (Editorial 3i4, 2020), una crònica del poble fictici de Benià, que s'eixampla a través de rondalles populars amb l'acabat de sortir del forn *Històries de la lluna vella* (Editorial 3i4, 2022). El segon, Company, va merèixer el Premi Joanot Martorell de Gandia i el Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians amb *Silenci de plom* (Edi-

Faulkner va deixar dit que un escriptor no pot fer concessions de cap casta si vol parir un bon llibre

cions 62, 2008), una obra que porta l'univers de Benborser, territori somniat entre l'esperpent i el suprem, a un apogeu que també lliga amb Joan Fuster i Josep Palàcios. Tant Josep Colomer com Salvador Company s'han fet seva la necessitat de crear un territori llegendari personal que serveixi d'escenari apoteòsic per a les odisses dels seus personatges de paper, una de les marques més destacades de William Faulkner, un autor que va morir ja fa un bon grapat de dècades, però que, tanmateix, és immortal per les seves creacions esplendoroses i continua refulgint com un Déu viu entre les deixalles del present. •